

ERKAK MUSHUKLARDA SIYDIK TOSH KASALLIGI (UROLITIAZ)

*Qo`qon xizmat ko`rsatish va servis texnikumi
Veterinariya meditsinasi ta`lim yo`nalishi
Fan o`qituvchisi : Azamov Xusanjon*

Annotatsiya : Urolitiaz — mushuklarda siydik yo'llarida mineral kristallar va toshlar hosil bo'lishi bilan kechadigan patologik holatdir. Erkak mushuklarda uretra anatomik jihatdan tor va distal qismi S-shaklli bo'lgani sababli obstruksiya xavfi yuqori. Pastki siydik yo'li kasalliklari (FLUTD) ichida urolitiaz 15–25% holatlarda aniqlanadi. Eng ko'p uchraydigan urolit turlari — struvit va kalsiy oksalatdir. O'z vaqtida davolanmasa, postrenal azotemiya, giperkalemiya va o'limga olib kelishi mumkin.

KIRISH

Mushuklarda pastki siydik yo'li kasalliklari kompleks sindrom bo'lib, dizuriya, pollakiuriya, gematuriya va stranguriya bilan namoyon bo'ladi. Urolitiaz ushbu sindromning muhim etiologik sabablaridan biridir.

Erkak mushuklarda xavf yuqoriligi sabablari:

- Uretra diametrining torligi
- Penil qismida fiziologik torayish
- Kristall va mukus plagin hosil bo'lishiga moyillik

Epidemiologik ma'lumotlarga ko'ra:

- 2–7 yosh oralig'ida ko'proq uchraydi
- Sterilizatsiyalangan mushuklarda xavf oshadi
- Kam harakatli va semiz mushuklarda ko'proq kuzatiladi

Etiologiya va xavf omillari

Asosiy tosh turlari:

1) Struvit ($MgNH_4PO_4 \cdot 6H_2O$)

- Ishqoriy pH (>7)
- Magniy va fosfarga boy dieta
- Infeksiya bilan bog'liq bo'lishi mumkin

2) Kalsiy oksalat

- Kislotali pH
- Giperkaltsiuriya
- Ko'pincha steril mushuklarda

3) Urat (kam uchraydi)

- Jigar patologiyasi bilan bog'liq

Risk omillar:

- Kam suv ichish
- Faqat quruq ozuqa
- Stress
- Semizlik

- Harakatsizlik
- Siydik pH o'zgarishi

Ta'rif

Siydik tosh kasalligi (urolitiaz) — bu mushuklarning siydik yo'llarida mineral kristallar hosil bo'lishi va tosh (urolit) shakllanishi bilan kechadigan patologik holatdir. Erkak mushuklarda uretra tor bo'lganligi sababli kasallik xavfi yuqori bo'lib, obstruksiya tez rivojlanadi.

Kasallik mohiyati

Siydik tarkibida normalda mineral moddalar erigan holda bo'ladi. Agar mineral moddalarning miqdori ortsa, siydik konsentratsiyasi oshsa yoki pH o'zgaradigan bo'lsa, kristallar hosil bo'ladi. Kristallar birlashib toshga aylanadi va uretrani yopib, siydik chiqishini to'xtatadi. Bu holat favqulodda yordamni talab qiladi.

Klinik belgilar

Dastlabki bosqich:

- Tez-tez siyish
- Kam miqdorda siydik
- Qon aralash siydik
- Siyishda og'riq

Obstruksiya bosqichi:

- Siydik chiqmaydi
- Qorin og'riqli
- Letargiya
- Qusish

Og'ir holat:

- Kollaps
- Yurak aritmiyasi
- Hayot uchun xavf

Diagnostika

- Klinik tekshiruv: siydik pufagi kattalashgan
- Siydik tahlili: kristallar turi, pH, gematuriya
- Qon tahlili: kreatinin, mochevina, kaliy
- UZI: toshni ko'rsatadi
- Rentgen: ayniqsa Ca-oksalat toshlarini aniqlaydi

Jarrohlik:

- Sistotomiya
- Perineal urethrostomy (PU)

Profilaktika

- Ko'proq suv ichish
- Maxsus dieta (struvit yoki Ca-oxalat uchun)

- Stressni kamaytirish
- Vazn nazorati
- Muntazam siydik tekshiruvi

Nima uchun erkak mushuklarda xavfli

- Uretra tor
- Oson tiqilib qoladi
- Obstruksiya tez rivojlanadi
- Favqulodda veterinariya yordamini talab qiladi